

УДК 342.951(4):364.63

Денис Олександрович СТЕПАНІЩЕВ,

курсант 3 курсу факультету № 1

Донецького юридичного інституту МВС України

Науковий керівник:

Валентин Сергійович ТУЛІНОВ,

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін

факультету № 1 Донецького юридичного

інституту МВС України,

кандидат юридичних наук

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЩОДО ПРИПИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Сім'я є невід'ємною частиною соціальної структури будь-якого суспільства і виконує численні соціальні функції. Загальновідомо, що в сім'ї закладаються основи буття людини, її духовні, моральні, світоглядні якості, а від психологічного здоров'я родини багато в чому залежить моральний стан суспільства. Поширення проявів домашнього насильства в сім'ї не лише руйнують гармонію і злагоду в родині та спричиняють сімейне неблагополуччя, а й виступають однією з передумов злочинності в суспільстві загалом. Насильницькі дії з боку членів власної родини завдають серйознішу психологічну та фізичну шкоду, ніж аналогічні діяння з боку сторонніх осіб. Вони порушують основний принцип життєдіяльності родини – безпечне та комфортне існування будь-якого її члена. Крім того, діти, які виростають в таких сім'ях, у майбутньому можуть переносити цей негативний досвід у власне життя [1].

Домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь. Дії з боку особи, що чинить насильство, призводять до погіршення фізичного, психічного та соціального стану здоров'я

постраждалої особи чи кількох осіб, членів цієї родини. Як правило, найчастіше від сімейного насильства страждають жінки, діти та люди похилого віку, хоча про останню категорію йдеться дуже мало. На суспільному рівні протягом тривалого часу в Україні проблема домашнього насильства не обговорювалася, до формування необхідної законодавчої бази, яка б сприяла розширенню загальнодержавної системи захисту потерпілих від насильства.

Прийняття ж законодавчої бази у цій сфері стало підтвердженням винесення проблеми насильства державний рівень, що однозначно підтверджує актуальність обраної теми.

Проблема насильства в сім'ї є однією із найактуальніших для українського суспільства. Про це свідчать дані і правоохоронних органів, і неурядових організацій. Так, за даними правоохоронних органів України на обліку за вчинення домашнього насильства знаходяться близько 90 тисяч осіб.

Щорічно близько 5000 неповнолітніх стають жертвами злочинних посягань, в тому числі й з боку батьків або осіб, що їх замінюють чи займаються вихованням, з них 400 гинуть, 2000 одержують тілесні ушкодження; реєструється понад 5000 сексуальних злочинів, що включають розтлінні дії дорослих осіб стосовно малолітніх дітей, сягає тисячі кількості зґвалтувань; рятуючись від жорстокого поводження, щорічно закінчують життя самогубством приблизно 700 дітей і підлітків, а півтори тисячі залишають сім'ї. Дані статистичні дані свідчать про те, що «конвеєр виробництва злочинців» діє в нашій країні безперебійно [2, с. 110].

Згідно з офіційною статистикою 35 % жінок, які звертаються до лікарень «швидкої допомоги», перебувають там через тілесні ушкодження, пов'язані із знущанням в сім'ї; 50 % всіх безпритульних жінок та дітей пішли з домівок, тікаючи від насильства в сім'ї; 50 % дітей з неблагополучних сімей, які зазнавали насильства в сім'ї, схильні до зловживання наркотичними засобами та алкоголем; близько 40 % усіх зареєстрованих вбивств відбувається саме через насильство; насильство є причиною 95 % справ про розлучення; існує також і той факт, що сексуальне насильство в сім'ї над жінками і малолітніми та неповнолітніми дітьми є доволі частим явищем і має високий рівень латентності.

Для того, щоб усвідомити суспільну небезпеку такого явища як насильство в сім'ї, варто звернутись до законодавчого

акту, який не лише встановлює права та свободи, які порушуються домашнім насильством, а й принципи відповідальності за такі порушення.

Основоположний законодавчий акт України є Конституція яка встановлює визначальні принципи відповідальності держави за додержання прав та свобод своїх громадян і закладає важливу основу для додаткових законодавчих стратегій, спрямованих на протидію усім формам домашнього насильства. Суть домашнього насильства полягає в порушенні, насамперед, особистих прав і свобод конкретної людини. Так, згідно зі статтею 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [3].

З огляду на вище вказане, слід зауважити, що у багатьох державах, які ратифікували Конвенцію ООН «Про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок», вже триває процес включення насильства в сім'ї в сферу законодавчого регулювання, зокрема, з держав СНД в якості прикладу можна привести саме Україну. В якій було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Для порівняння пропонуємо звернути увагу на такі країни як: Російська Федерація, Туреччина. Саме в цих країнах на сьогоднішній день відсутнє правове регулювання в сфері захисту жінок, дітей, людей похилого віку від домашнього насильства.

Що стосується країн Європи, то в Португалії вчинення насильства в сім'ї згідно кримінального законодавства є злочином. Воно класифікується як «фізичне чи психологічне жорстоке ставлення до подружжя, неповнолітнього чи неповноправної особи» і тягне за собою тюремне ув'язнення від одного до п'яти років.

В Італії поліцейські, соціальні працівники та працівники притулків для жертв проходять навчання з процедури визначення ступеню ризику вчинення сімейного насилля, а у Латвії, з метою покращення реагування на факти вчинення домашнього насильства, поліція співпрацює з недержавними організаціями, які проводять для поліцейських ефективні тренінги з кризових ситуацій та насильства в родині.

В Ірландії, Німеччині, Люксембурзі та Іспанії крім пілотних програм електронного спостереження, спрямованих на агресорів та жертв домашнього насильства, ввели в роботу і консультативні центри, які надають послуги психотерапії та психологічної допомоги особам, які скоїли насильницькі дії [4].

Потрібно звернути увагу на світову практику вирішення проблеми домашнього насильства. Шляхом впровадження найкращих міжнародних практик у вітчизняне правове поле допоможе Україні вирішити низку проблем, що виникають сьогодні в нашій країні у сфері протидії домашнього насильства.

Зокрема йдеться про створення дієвого правового механізму захисту жертв насильства шляхом удосконалення інституту адміністративної відповідальності та криміналізації правопорушень із будь-якими проявами фізичного насильства по відношенню до членів сім'ї.

Таким чином не менш гострою така проблема є і для України, яка потребує вирішення шляхом імплементації світового досвіду, є проблема забезпечення соціального захисту жертв насильства, вирішення її житлових проблем, реабілітаційних центрів працевлаштування, надання комплексної психологічної, медичної та правової допомоги у разі неможливості проживання з кривдником. З огляду на вище зазначене висновується, що досвід окремих країн щодо залучення громадськості заслуговує на увагу, засобів масової інформації щодо реалізації різноманітних державних, соціальних та громадських програм подолання цього негативного явища в суспільстві.

Список бібліографічних посилань

1. Хрестова Г. О. Насильство в сім'ї та шляхи його попередження: законодавчий аспект // Права людини : інф. портал Харків. правозахис. групи. URL: www.khpg.org/ru/index.php?id=1215440842 (дата звернення: 21.11.2018).

2. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання : навч. посіб. / С. І. Яковенко, Н. Ю. Максимова, Л. І. Мороз, Л. А. Мороз. Київ : Вид. Паливода А. В., 2006. 200 с.

3. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр> (дата звернення: 21.11.2018)

4. Найкращі практики у боротьбі з домашнім насильством: основні факти щодо домашнього насильства «Women Network». URL: <http://feminist.org.ua/news/n10/example/index.php?id=209> (дата звернення: 21.11.2018).

Одержано 24.11.2018

